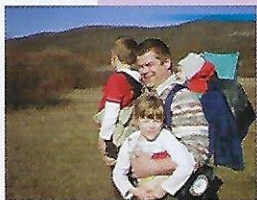

5

Jože Ramovš:

Lepše sožitje lahko dosežemo samo z vzgojo

... Evropski dokument o odzivu na demografske spremembe že v naslovu prodorno nakazuje skupno rešitev za vse te akutne probleme: nemudoma moramo ustvariti politične, kulturne, gospodarske in druge možnosti za novo solidarnost med generacijami – ali povedano bolj domače: lepše in bolj kakovostno sožitje med mladimi, zaposleno srednjo generacijo, in upokojsko generacijo. ...

14

Viktorija Drolec:

Medgeneracijsko prostovoljstvo

... Projekt Mreža medgeneracijskih programov za kakovostno starost in solidarno sožitje generacij teče v občini Komenda četrto leto. Začel se je z obsežno raziskavo o možnostih in potrebah tretje generacije, ki je zajela reprezentativen vzorec 270 občanov in občanov, starih nad 60 let. ...

24

Sonja Pungertnik:

Največja vrednota je družina

... "Sapana Gandharb je čudovit zgled uveljavljanja enakih možnosti za vse. Rojena v Nepalu, v najnižji kasti, ni imela nobenih možnosti za pridobitev izobrazbe, čeprav je kastni sistem v državi načeloma odpravljen. ..."

26

Marjeta Bilban:

Učiteljevo mesto

... Meje so v življenju nujno potrebne. Postaviti jih morajo starši, vzgojitelji in učitelji. Na OŠ Livada Ljubljana smo ugotovili, da so majhni koraki v postavljanju pravil in ukrepov velik korak na poti do uspešnega vzgojnega načrta. ...

32

Dragica Kraljič:

Moj sin in moji strahovi

... Velikokrat se spomnim reka nekega misleca, ki je napisal, da otroci niso naša lastnina, da so nam dani na posodo, da so z nami, dokler se ne osamosvojijo, zaživijo svoje življenje. Zaupani so nam v varstvo, zaupani, da jih naučimo vse, kar dobrega vemo in znamo o življenju, da jim omogočimo vse izkušnje, s katerimi bodo srečno živeli. ...

Uvodnik

- 1 Silvo Šinkovec: Deset let

V žarišču: Medgeneracijsko sožitje

- 3 Božidar Voljč: Odgovornost
- 5 Jože Ramovš: Lepše sožitje lahko dosežemo samo z vzgojo
- 9 Ivan Janež Štuhec: Medgeneracijsko središče
- 11 Lidija Hamler: Drug z drugim in za drugega
- 13 Katja Tomažič: Računalnik? Zakaj pa ne!
- 14 Viktorija Drolec: Medgeneracijsko prostovoljstvo
- 16 Klemen Jevnikar: Vsaka leta so Zlata leta

Naš pogovor

- 17 Erika Ašič: Marija Žabjek: Delaj dobro in odgovorno

Biti vzgojitelj

- 21 Erika Ašič: Nagrade na področju šolstva 2008
- 24 Sonja Pungertnik: Največja vrednota je družina

Biblična stran

- 25 Viljem Lovše: Lepota pričakovanja

Razredništvo in vzgojni načrt

- 26 Marjeta Bilban: Učiteljevo mesto
- 28 Karmen Bizjak Merzel: Piksijev svet ni naš svet

Starši

- 30 Janja Frelj Gorjanc: Kdo sem jaz, kdo si ti: kdo sva midva?
- 32 Dragica Kraljič: Moj sin in moji strahovi

Vzgojna področja

- 33 Milček Komelj: Pesem večnega hrepenenja
- 35 Irena Rakovec Žumer: Strokovni izpiti
- 36 Izjava za javnost mednarodne mreže redovnic in redovnikov proti trgovini z ljudmi

Prostovoljno delo

- 37 Jovita Pogorevc Merčnik: Medgeneracijski tabori

Izkušnje

- 39 Lea Torkar: Motnje hranjenja
- 41 Vesna Djakovič: Jaz v ogledalu
- 42 Valentin Peterel: Slovenski dijaki med zmagovalci v Bruslju

Prebrali smo**46 Iz življenja DKPS****49 Napovedni koledar****51 Letno kazalo****53 Summary****53 Avtorji**

Odgovornost

Mladi za starejše in starejši za mlajše

Božidar Voljč

“Iz roda v rod duh išče pot.”

Naslov prispevka sodi na področje medgeneracijske solidarnosti. O njej je mogoče razpravljati z veliko zornih kotov, od katerih se bom omejil na vprašanje, ali sta medgeneracijska odgovornost in solidarnost lahko tudi dobri naložbi v prihodnost slovenske družbe. Pri iskanju odgovora moramo najprej opozoriti na okoliščine, ki so v preteklosti oblikovale odnose med generacijami.

Drugačna struktura družbe

Te spremembe se nanašajo predvsem na strukturo družine. Klasičnih družin, v katerih otroci skrbijo za ostarele starše, je vse manj, kjer pa še skrbijo, so to vlogo prevzele predvsem odrasle in zaposlene hčere. Ob zaposlenih ženah je otrok manj kot nekoč, veliko staršev se loči in ustvarja nove družine. Mladi starši imajo pogosto težave z zaposlitvijo, zato jo posamično ali skupaj iščejo drugje, tudi v drugih državah, skrb za ostarele starše pa je tudi hudo finančno breme. Iz teh razlogov vse več starih ljudi občuti težave s higieno, nabavljanjem, prehrano, pranjem in pospravljanjem. To še posebej hudo prizadene tiste, ki so revni, slabega zdravja, z nizko izobrazbo, s kakršnokoli obliko invalidnosti, socialne izolirane in brez vpliva na kogarkoli.

Take razmere so še posebej značilne za razvite države. Število starih se sicer

hitro povečuje tudi v nerazvitem delu sveta, vendar pa je tam veliko rojstev, prevladujejo klasične družine, ki so edina možnost za oskrbo starih, saj javnih tovrstnih služb še ni. Razvite države pa pospešeno razvijajo javne sisteme za dolgotrajno oskrbo z novimi oblikami skrbi za stare, predvsem na njihovem domu. V okolju, kjer medgeneracijske odnose sprejemajo predvsem s stališča sredstev, potrebnih za oskrbo starih, se hitro lahko nanje gleda kot na vir družbenih težav, kar se kaže tudi v razumevanju pojma ‘vzdrževana generacija’.

V preteklosti, še posebej v antiki, so stare spoštovali zaradi njihovih izkušenj, modrosti, znanja in poznavanja preteklosti. Vse te vrline so vključevali v svoje odločitve. V razvitih državah pa danes vse večje število dolgoživečih in aktivnih starih z istimi lastnostmi vpliva na socialni in kulturni razvoj svojega okolja. V spremenjenih družinah svojim otrokom marsikdaj pomagajo tudi finančno, ne redko na račun lastnega ugodja, varnosti ali celo zdravja. Še posebej je pomembna vloga babic in dedkov, ki so va-

“ Če na gene vplivajo tudi dogodki, odnosi, vzgoja in podobno, je imelo vse to večji vpliv na našo preteklost in ga bo imelo na našo prihodnost. ”

ruške vnukov, če sta oba starša zaposlena, denarja za vedno dražje vrtce pa ni.

Ob manjšem številu rojstev in staranju prebivalstva rasteta tudi politična moč in vpliv starih. Ti vse večkrat predstavljajo že večino volilnega telesa; so politično organizirani in aktivni, skupina s posebnimi potrebami z njim prilagojenimi storitvami in izdelki. Meja starosti je administrativno sicer določena na 65 let, v resnici pa je ni mogoče natančno določiti, saj je pri tej in še višji starosti večina starih telesno in duševno še pri polnih sposobnostih. Njihove izkušnje in znanje pomenijo velik družbeni kapital, ki je bil do sedaj večinoma prezrt, a je vse bolj pomemben pri vzdrževanju finančne trdnosti javnih skladov. Države zato spreminjajo delovno zakonodajo, ki bi starim pod posebnimi pogoji omogočala nove oblike zaposlovanja.

Foto: Cvetka Kavčič

Preplet generacij

Vsaka družba je preplet generacij številnih družin. Novorojenci vsak dan vanjo vstopajo, umrli pa odhajajo. Če pomislimo, da se v življenju družin v povprečju na vsakih 25 let pojavi nova generacija, imamo na vsakih sto let štiri generacije, na tisoč let pa štirideset. To je razmeroma malo za vse, kar se zgodi v tisoč letih. Pomeni pa tudi, da se je od takrat, ko smo pred tisoč petsto leti naselili naše današnje ozemlje, zvrstilo le šestdeset generacij. Pomisel na štiri generacije v sto letih pa nam pove, da lahko tudi štiri generacije hkrati oblikujejo svoj čas, saj se tisti, ki so danes stari, še spominjajo svojih starih staršev, ki so se rodili pred več kot

tudi vzpone. A če je bilo v vsem tem času le šestdeset generacij, sta pomen in vrednost vsake generacije, še posebej pa medgeneracijskih razmerij za naš razvoj večja, kot si običajno predstavljamo. Kaj je oblikovalo in oblikuje razvoj naše družbe, naših razmerij, našega obnašanja in kulture?

Pomen vzgoje otrok

Če se pri odgovoru vrnemo k odgovornosti mlajših za starejše in starejših za mlajše, ne moremo mimo vzgoje otrok, kjer se vsa ta področja začenjajo oblikovati. Vzgoja je vedno povezana z našimi moralnimi normami, s katerimi v obdobju, ko rojevamo otroke in jih vzgajamo, vplivamo na svojo sta-

nja in razmišljanja, ampak da spodbujevalno ali zaviralno vplivata tudi na aktivnost posameznih genov, lahko na naravo naših odnosov in na njihov pomen za našo usodo pogledamo tudi z drugega zornega kota.

Geni so velika knjižnica človeštva, narodov in vsakega posameznika. V njih je zapisana preteklost, v njih bo zapisana tudi prihodnost. V genih sta določena tudi naš izgled in značaj, kar se kaže v videzu in značaju naših potomcev. V njihovih genih ne bomo samo zapisani, ampak bomo v njih živeli, saj geni niso mrtva, ampak živa knjižnica. Če na gene vplivajo tudi dogodki, odnosi, vzgoja in podobno, je imelo vse to večji vpliv na našo preteklost in ga bo imelo na našo prihodnost.

Vsaka nova generacija naj bi bila boljša in sposobnejša od prejšnje. Na žalost pa ni vedno tako. Pred drugo svetovno vojno je bila slovenska družba videti urejena, napredna, evropska. Vsi pa vemo, kaj se je med nami dogajalo med vojno. Med prvimi v Evropi smo se uprli okupaciji in z njo povezanim tujim režimom, bratomorna druga polovica vojne in poboji tisočev mladih po njej pa so nas zaznamovali in obremenili z bolečino, ki je vstopila v naše gene, saj jo slovenska družba izžareva še danes. Na popačeni svetovnonazorski ideologiji smo padli na izpitu iz medgeneracijske in narodne solidarnosti. Žrtve so bili tako mučeni in pobiti, kakor tudi njihovi mučitelji in rablji, ki so za vse življenje skazili svojo duhovnost in obremenili svoje družine. Še veliko časa bo moralo preteči, da bomo lahko o tem govorili le s stališča zgodovinske objektivnosti in neobremenjenosti. Večkrat se sprašujem, ali bi bili sposobni spet ponoviti kaj tako strahotnega? Dogajanja v drugih republikah po razpadu Jugoslavije, pa tudi popadljivi negativizem v povezavi z zagrizeno ideološko delitvijo med 'naše' in 'one druge', ki ga lahko čutimo med nami, me ne navdaja z optimizmom. Zaradi velikih premoženjskih razlik in nesproščene demokracije raste tudi družbeno nezadovoljstvo. Slovenci nismo vajeni takih razlik, še posebej nas motijo, če niso povezane s poštenim delom. A to

sto leti. Vse več pa je tudi stoletnikov, kar pomeni, da družba danes povezuje celo stoletje. To pa je kar petnajstina vsega časa, ki je pretekel, odkar smo se tu naselili. In vendar je v njem vsa naša zgodovina! Pred poldrugim tisočletjem smo lahko imeli le občutek slovenske pripadnosti, danes smo narod z jezikom in državo, potem ko smo preživeli vse mogoče ujme, vladarje in režime. Narodnostno in ozemeljsko smo ves čas krvaveli, marsikdaj smo bili tudi na robu izumrtja, kljub temu pa smo kot narod ob padcih doživljali

rost in bodočnost družbe. Običajno jih vzgajamo tako, da bi nam bili kar najbolj podobni. V njih se želimo videti taki, kot smo bili v njihovi starosti mi, v njih iščemo sebe, ponavljamo pa tudi svoje napake in zablude. Ali ima naša vzgoja na otroke le prehodni vpliv ali pa so njeni vplivi mnogo globlji? Odkar smo razbrali človeški genom in začeli prodirati v strukturo in pomen posameznih genov, razbiramo jezik narave. Če se bo potrdila slutnja znanosti, da vzgoja in doživetja v otroštvu ne vplivata samo na kasnejši način življe-

ni samo problem Slovenije. Razlike naraščajo tudi med bogatim in revnim delom sveta, kar objektivno predstavlja največjo, žal podcenjeno grožnjo za prihodnost planeta.

Če govorimo o medgeneracijski solidarnosti in odgovornosti, moramo pomisliti tudi na vse te stvari, saj ne ena ne druga nista nujno samo pozitivni. Lahko sta nezadostni, lahko tudi zgrešeni in škodljivi. Le če se zavedamo tudi njihovih možnih stranpoti, lahko naš razvoj uravnavamo v smer mirnega in pozitivnega razvoja, v katerem bo vsaka naslednja generacija v dobrem lahko nadgradila prejšnjo.

Duhovno zorenje ni omejeno

Človek ima sposobnost duhovnega zorenja, s katero prekaša vsa druga bitja. Ta sposobnost nima omejitev. Še nihče je ni izkoristil do konca, kar pomeni, da duhovno lahko ves čas zorimo, ne oziraje se na to, kako stari smo. Za marsikaj smo lahko pravilno pripravljeni šele v pozni starosti. S stališča duhovnosti umremo vedno prezgodaj. Žal pa ima tudi duhovnost svoje svetle in temne strani in ljudje se ne staramo samo v dobrem. Veliko jih je, ki jih tudi v najvišji starosti obvladuje neobrzdano sovraštvo.

Zaključim naj z mislijo, da naj bi bila ena izmed odgovornosti starejših do mlajših tudi v umirjanju in plemenitenju družbe. Izkoristimo svoje pozitivno znanje in izkušnje, prenesimo jih v vzgojo svojih vnukov, v stike z našimi otroki in v naš odnos do družbe. V ta cilj usmerimo vso svojo moč in vpliv, zapišimo ga v naše gene. ■

Viri

Lotter Friedrich, Bratož Rajko, Castritius Helmut (2005): *Premiki ljubezni na območju Vzhodnih Alp in Srednjega Podonavja med antiko in srednjim vekom (375–600)*. Ljubljana: Sophia.

Bronowski Jacob (1984): *Uspen človeka*. Reka: Otokar Keršovani.

Peterle Lojze (2005): *Živeti bočemo v suvereni državi slovenskega naroda: 15. obletnica izvolitve Demosove vlade*. Celje: Društvo Mohorjeva družba, Celjska Mohorjeva družba; Celovec: Mohorjeva.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs (2007): *World Economic and Social Survey 2007: development in an ageing world*. New York: United Nations.

Lepše sožitje lahko dosežemo samo z vzgojo

✍ Jože Ramovš

Evropski dokument o odzivu na demografske spremembe že v naslovu prodorno nakazuje skupno rešitev za vse te akutne probleme: nemudoma moramo ustvariti politične, kulturne, gospodarske in druge možnosti za novo solidarnost med generacijami – ali povedano bolj domače: lepše in bolj kakovostno sožitje med mladimi, ki se še pripravljajo na samostojno življenje, zaposleno srednjo generacijo, ki usmerja razvoj družbe, in upokojsko generacijo, ki ima največ življenjskih izkušenj.

Sedanje demografsko stanje in smer reševanja

Evropa se danes sooča z demografskimi spremembami, ki so po svojem obsegu in teži brez primere. S temi besedami se začneja dokument Sveta EU o odzivu na današnje demografske spremembe, ki ima naslov *Nova solidarnost med generacijami* (Svet EU 2005). Gre torej za nepredstavljivo zahtevno in akutno – preživetveno nalogo evropske in slovenske kulture. Ta evropski politični dokument v zgoščenem besedilu razčleni štiri sklope najbolj perečih demografskih problemov:

1. rodnost je veliko prenizka za naravno obnavljanje starajočega se prebivalstva;

2. mlada generacija se težko vključuje v samostojno zaposlitev in družinsko življenje;

3. srednja generacija zgodaj odhaja v pokoj – s tem je povezano protislovje, da je tretja generacija danes ekonomsko najbolj samostojna in zdravstveno sposobna v dosedanji zgodovini, obenem pa s pokojninami sistemsko najbolj odvisna od srednje, najbolj družbeno marginalizirana in osebno osamljena;

4. naglo narašča delež tretje generacije, zlasti najstarejših ljudi, ki potrebujejo veliko oskrbe in nege.

Visti sklop evropskih demografskih problemov sodijo še trije antropološko socialni pojavi (Ramovš, 2006):

5. mlada, srednja in tretja generacija so v današnjem načinu življenja med seboj premalo povezane, da bi se poznale, doživljale komplementarno dopolnjevanje in na tej osnovi razvijale medgeneracijsko solidarnost – ta pa je temeljna človeška lastnost za preživetje posameznika in družbe;

6. družina čedalje težje oskrbuje stare onemogle družinske člane, nad 85 let starih ljudi pa bo v prihodnjih desetletjih štirikrat več, kakor jih je sedaj;

7. človek evropske kulture ne doživlja, da je starost enako smiselna in vredna v človeškem življenju, kot sta mladost in srednja leta, ampak se pogosto utaplja v doživljanju življenjske brezcilnosti ali bivanjske praznote.

Evropski dokument o odzivu na demografske spremembe že v naslovu prodorno nakazuje skupno rešitev za vse te akutne probleme: nemudoma